

ΔΗΔ11

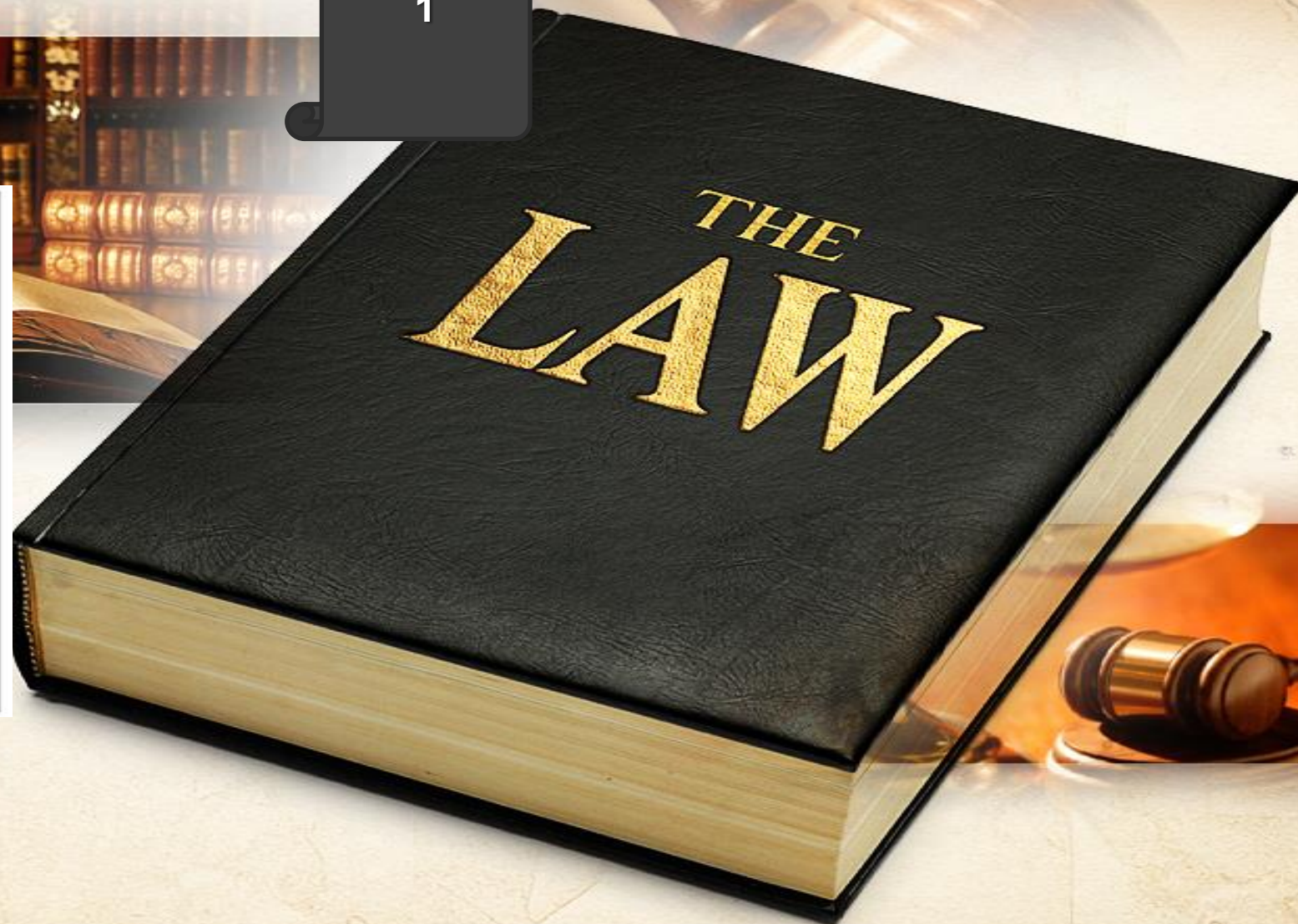
Βασικές Αρχές Δημοσίου Δικαίου

LESSON
1

Eclass4U

The best Choice for you

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή στο Δίκαιο και στην Επιστήμη του Δικαίου

. Το δίκαιο και τα χαρακτηριστικά του

Ορισμός δικαίου: «οι κανόνες και οι αρχές που ρυθμίζουν σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, με τρόπο υποχρεωτικό, εξαναγκαστικό και ετερόνομο τη συμπεριφορά των ανθρώπων που συναποτελούν τα μέλη μιας κοινωνίας»

Χαρακτηριστικά δικαίου:

- α) κανονιστικός χαρακτήρας
- β) ρυθμιστικός χαρακτήρας
- γ) υποχρεωτικός και εξαναγκαστικός χαρακτήρας
- δ) ετερόνομος χαρακτήρας

Η έννομη τάξη, το δημόσιο και το ιδιωτικό δίκαιο και η επιστήμη του δικαίου

Ορισμός έννομης τάξης:
«ένα σύστημα δικαιοκόνων
κανόνων και αρχών
ιεραρχικά δομημένο το
οποίο χαρακτηρίζεται από
ενότητα και πληρότητα»

Ο κανόνας του δικαίου και οι αρχές του δικαίου

Οι κανόνες δικαίου συναπαρτίζονται από δυο προτάσεις: μια δευτερεύουσα υποθετική και μια κύρια (αν ζημιώσεις άλλον παράνομα και υπαίτια/ δευτερεύουσα -τότε έχεις την υποχρέωση να τον αποζημιώσεις/ κύρια).

- Η δευτερεύουσα υποθετική καλείται **πραγματικό** του κανόνα δικαίου, ενώ η κύρια καλείται **έννομη συνέπεια ή κύρωση** του κανόνα δικαίου.
- Πραγματικό του κανόνα δικαίου: «το σύνολο των προϋποθέσεων και των πραγματικών περιστατικών, με τα οποία ο νομοθέτης συνδέει την επέλευση ενός έννομου αποτελέσματος»

Είδη ευθύνης:

- α) ποινική (ευθύνη από ποινικά αδικήματα)
- β) αστική (συνήθως με τη μορφή χρηματικής αποζημίωσης)
- γ) διοικητική (π.χ διοικητικό πρόστιμο)
- δ) πολιτική (π.χ. ψήφος δυσπιστίας και παραίτηση κυβέρνησης)

Η ερμηνεία του δικαίου: οι μέθοδοι ερμηνείας και ο ρόλος της νομολογίας

Μέθοδοι ερμηνείας:

- α) γραμματική (λεκτική διατύπωση του κανόνα)
- β) ιστορική (βούληση νομοθέτη)
- γ) συστηματική (λήψη υπόψη και των υπόλοιπων κανόνων ως συνόλου)
- δ) τελολογική (σκοπός του κανόνα)
- ε) συγκριτική (αντίστοιχοι κανόνες σε άλλες έννομες τάξεις)

Κύρια ερμηνευτικά επιχειρήματα:

- α) Επιχείρημα της εις άτοπον απαγωγής
- β) Επιχείρημα εξ αντιδιαστολής
- γ) Επιχείρημα εκ της σιωπής του νόμου
- δ) Επιχείρημα κατά μείζονα ή κατά ελάσσονα λόγο

Η ερμηνεία του συνταγματικού δικαίου

Το Σύνταγμα εξαιτίας της ελλειπτικότητας και αφαιρετικότητας των διατάξεών του αλλά και της ιδιαιτερότητας του αντικειμένου που ρυθμίζει, το οποίο αφορά τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας μιας πολιτείας, εμφανίζει ερμηνευτικές ιδιαιτερότητες οι οποίες επιβάλλουν την συμπλήρωση των παραδοσιακών ερμηνευτικών μεθόδων με ερμηνευτικά κριτήρια ή αρχές που να διευκολύνουν την ερμηνεία του.

Κεφάλαιο 2. Το σύστημα των πηγών του δικαίου

Οι πηγές του δικαίου

Ιεράρχηση πηγών δικαίου:

- Το Σύνταγμα
- Το Διεθνές δίκαιο και το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Η ιεραρχική τοποθέτηση του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθορίζεται ωστόσο, από την αυτονομία και την υπεροχή του, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Ο τυπικός νόμος
- Ο ουσιαστικός νόμος – οι κανονιστικές πράξεις της διοίκησης
- Οι πράξεις νομοθετικού περιεχομένου
- Νομολογία (;) [Αμφισβητείται αν είναι πηγή δικαίου ή όχι.]

Το Σύνταγμα

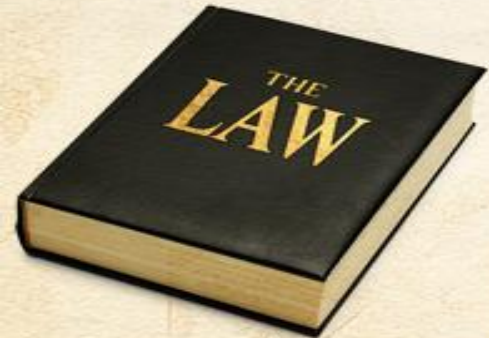
- Θεμελιώδης νόμος του Κράτους
- Αυξημένη τυπική ισχύς
- Λειτουργίες
 - i. Οργανωτική (οργάνωση εξουσιών)
 - ii. Εγγυητική (κατοχύρωση δικαιωμάτων)
 - iii. Νομιμοποιητική (αποδοχή της έννομης τάξης από τους πολίτες)
 - iv. Συμβολική ή ενοποιητική (σύμβολο της έννομης τάξης και της ενότητάς της)
- Διάκριση γραπτού (τυπικός και αυστηρός χαρακτήρας) και άγραφου Σ (αρχές, έθιμο και πρακτική)
- Διάκριση τυπικού (τύπος: γραπτό κείμενο το οποίο αναθεωρείται με ειδική διαδικασία) και ουσιαστικού συντάγματος (περιεχόμενο: κάθε κανόνας σχετικός με την οργάνωση της κρατικής εξουσίας και τη ρύθμιση της κοινωνικής συμβίωσης)
- Διάκριση ήπιου (τροποποιείται όπως ένας απλός νόμος) και αυστηρού Σ (τροποποιείται με ειδική διαδικασία)

Το ελληνικό Σ είναι τυπικό και αυστηρό (από τα πιο αυστηρά που υπάρχουν)

Αναθεωρητική διαδικασία: άρθρο 110 Σ

Οι αναθεωρήσεις του 1986, 2001 και 2008

- Αναθεώρηση 1986: περιορισμός αρμοδιοτήτων ΠτΔ – δημιουργία γνήσιου κοινοβουλευτικού πολιτεύματος
- Αναθεώρηση 2001: εκτενής και συναινετική – θεσμικός εκσυγχρονισμός και κατοχύρωση νέων δικαιωμάτων
- Αναθεώρηση 2008: περιορισμένη

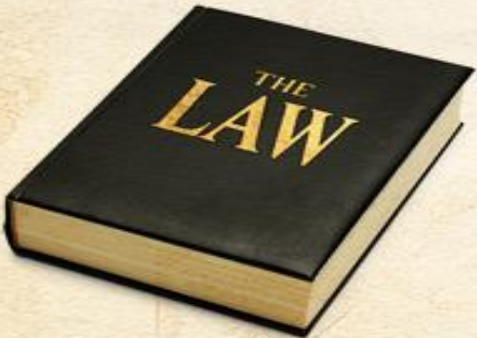
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: ΒΙΚΥ
ΒΑΡΔΑ
vicky.eclass4u@gmail.com

Το διεθνές δίκαιο, το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Άρθρο 28 παρ. 1 Σ

Θέση διεθνούς δικαίου – ιδιομορφία ενωσιακού δικαίου (αρχή υπεροχής – αρχή αμεσότητας)

Ο Κανονισμός της Βουλής

Ορισμός: το νομοθετικό κείμενο εκείνο, που προβλέπει τον τρόπο με τον οποίο η Βουλή οργανώνεται και λειτουργεί, ως προς τις εσωτερικές της διαδικασίες

Αρχή της αυτονομίας της Βουλής (ανέλεγκτο των interna corporis)

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: ΒΙΚΥ
ΒΑΡΔΑ

vicky.eclass4u@gmail.com

Το έθιμο και ο νόμος

Ορισμός εθίμου: ο άγραφος εκείνος κανόνας δικαίου, ο οποίος διαμορφώνεται με τη μακρόχρονη και ομοιόμορφη τήρηση συγκεκριμένης συμπεριφοράς των μελών μιας κοινωνίας, υπό την κοινή πεποίθηση ότι η συμπεριφορά αυτή είναι υποχρεωτική (συνείδηση δικαίου).

Διάκριση ουσιαστικού-τυπικού νόμου:

- Ουσιαστικό νόμο αποκαλούμε κάθε δικαιοϊκή πράξη της πολιτείας, η οποία εμπεριέχει γενικούς και αφηρημένους κανόνες δικαίου, άσχετα από το όργανο που την εξέδωσε και τη διαδικασία μέσα από την οποία προήλθε.
- Τυπικός ονομάζεται ο νόμος, άσχετα με το αν περιέχει κανόνες δικαίου, ο οποίος εκδίδεται από τα όργανα που έχουν την νομοθετική αρμοδιότητα στο πολίτευμα μας, δηλαδή τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας (άρθρο 26 §1 Σ) σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο Σύνταγμα νομοπαραγωγική διαδικασία.

Φάσεις της νομοθετικής διαδικασίας

Υπόσταση και ισχύς του νόμου: ΦΕΚ

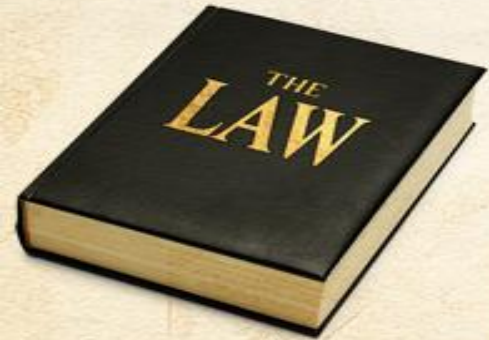
Επιτρεπτή η αναδρομικότητα πλην εξαιρέσεων (ποινικό, φορολογικό, ψευδο-ερμηνευτικοί νόμοι)

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: ΒΙΚΥ
ΒΑΡΔΑ
vicky.eclass4u@gmail.com

Τα είδη του νόμου

- νόμοι μέτρα (ρύθμιση συγκεκριμένου και ειδικού κοινωνικού προβλήματος ή ζητήματος)
- ατομικοί νόμοι (ρυθμίζουν ειδικές και συγκεκριμένες περιπτώσεις, εκ των προτέρων γνωστές)
- Νόμοι με αυξημένη τυπική ισχύ (π.χ. νόμοι που έχουν ως αντικείμενο την προστασία κεφαλαίων που εισάγονται από το εξωτερικό, σύμφωνα με το άρθρο 107 Σ)
- Εφ' άπαξ νόμοι (τυπικοί νόμοι που εκδίδονται μόνο μια φορά, σε τακτή προθεσμία από τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος, με βάση ρητή διάταξή του)
- Εκτελεστικοί του Συντάγματος νόμοι (τυπικοί νόμοι, η έκδοση των οποίων προβλέπεται ρητά από κατ' ιδίαν συνταγματικές διατάξεις, προκειμένου να εξειδικευτεί ή να συμπληρωθεί το κανονιστικό τους περιεχόμενο)
- Οργανικοί ή οργανωτικοί νόμοι (η έκδοση τους προβλέπεται από συνταγματικές διατάξεις, προκειμένου να ρυθμιστούν ειδικότερα ζητήματα που αφορούν στη συγκρότηση και λειτουργία των άμεσων οργάνων του κράτους)
- Νόμοι πλαίσιο (νόμοι των οποίων η έκδοση προβλέπεται στο άρθρο 43 §4 Σ)

Τα Προεδρικά Διατάγματα και οι κανονιστικές πράξεις της διοίκησης

Τα Προεδρικά Διατάγματα και οι κανονιστικές πράξεις της διοίκησης αποτελούν ουσιαστικούς νόμους, δηλαδή κανόνες δικαίου που εμπεριέχουν ρυθμίσεις γενικές και αφηρημένες.

Είδη:

- Αυτοτελή εκτελεστικά διατάγματα (αρ. 43 παρ. 1 Σ)
- Κανονιστικά Προεδρικά Διατάγματα ειδικής νομοθετικής εξουσιοδότησης (αρ. 43 παρ. 2 εδ. α' Σ)
- Κανονιστικά Προεδρικά Διατάγματα γενικής νομοθετικής εξουσιοδότησης (αρ. 43 παρ. 4 Σ)
- Κανονιστικές πράξεις της διοίκησης (αρ. 43 παρ. 2 εδ. β' Σ)

Οι πράξεις νομοθετικού περιεχομένου

- Οι πράξεις νομοθετικού περιεχομένου ανήκουν στην εξαιρετική και όχι τακτική νομοθετική διαδικασία, διότι εκδίδονται σε έκτακτες και επείγουσες περιπτώσεις (αρ. 44 παρ. 1 Σ).
- Οι πράξεις αυτές έχουν κανονιστικό χαρακτήρα και αν κυρωθούν εκ των υστέρων από την Βουλή, αποκτούν μορφή τυπικού νόμου, ενώ η ισχύς τους επεκτείνεται χρονικά. Ωστόσο, αν δεν κυρωθούν ισχύουν ως ουσιαστικοί νόμοι, προσωρινής ισχύος (από 40 σαράντα μέρες, αν δεν υποβληθούν στη Βουλή, έως τρεις μήνες αν υποβληθούν χωρίς τελικά να κυρωθούν).
- Η διάγνωση του κατά πόσον υφίσταται ή όχι έκτακτη και επείγουσα ανάγκη, η οποία να επιβάλει την έκδοσή τους, εναπόκειται στην αποκλειστική αρμοδιότητα της εκτελεστικής λειτουργίας, δηλαδή του Υπουργικού Συμβουλίου και δεν μπορεί να ελεγχθεί ούτε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ούτε και από τα Δικαστήρια.

Κεφάλαιο 3. Η συνταγματική οργάνωση του κράτους

Τα στοιχεία του κράτους: Επικράτεια, λαός και πρωτογενής εξουσία

Έννοια του κράτους περιλαμβάνει τρία στοιχεία: επικράτεια, λαό και πρωτογενή εξουσία

α) **Χώρα ή επικράτεια:** η εδαφική έκταση ή ο χώρος, εντός του οποίου ασκείται η κρατική εξουσία επί των προσώπων που είναι εγκατεστημένα ή διαμένουν σε αυτήν, ως πολίτες της ή ως αλλοδαποί

β) **Λαός εν ευρεία έννοια:** το σύνολο των ατόμων που είναι εγκατεστημένα σε μια χώρα και έχουν την ίδια ιθαγένεια

Λαός εν στενή έννοια: εκλογικό σώμα (ενεργοί πολίτες που έχουν συμπληρώσει την νόμιμη εκλογική ηλικία και έχουν τα προσόντα του εκλέγειν)

Διάκριση μεταξύ λαού και έθνους

γ) **κρατική εξουσία:**

- είναι πρωτογενής και αυτοδύναμη
- ακαταγώνιστη, επειδή είναι υπέρτατη συγκεντρωτική και ενιαία
- οργανωμένη και διαρκής

Τα πολιτεύματα και οι διακρίσεις τους

Πολίτευμα είναι ο συστηματικός τρόπος με τον οποίο συγκροτείται, οργανώνεται και ασκείται η κρατική εξουσία.

Αρ. 1 παρ. 1 Σ: «Πολίτευμα της Ελλάδας είναι η Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία»

Αριστοτέλης: βασιλεία/τυραννία, αριστοκρατία/ολιγαρχία και πολιτεία (= σήμερα δημοκρατία)/οχλοκρατία

Αρ. 110 παρ. 1 Σ: βάση και μορφή του πολιτεύματος

Βάση του πολιτεύματος: δημοκρατική αρχή και προστασία της λαϊκής κυριαρχίας

Μορφή του πολιτεύματος:

- αιρετός τρόπος ανάδειξης του Προέδρου της Δημοκρατίας, αβασίλευτος δηλαδή χαρακτήρας του πολιτεύματος
- κοινοβουλευτικός χαρακτήρας του πολιτεύματος, ο οποίος και σηματοδοτεί την αποκλειστική εξάρτηση της Κυβέρνησης από τη Βουλή
- θεμελιώδεις αρχές στις οποίες βασίζεται το πολίτευμά μας (αντιπροσωπευτική αρχή, αρχή του πολυκομματισμού, αρχή του κράτους δικαίου και του κοινωνικού κράτους)

Τυπολογία και διακρίσεις των πολιτευμάτων

Δημοκρατικά πολιτεύματα: α) απόλυτης και περιορισμένης δημοκρατίας (βλ. αρ. 1 παρ. 3 Σ) και β) άμεσης και αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας

Σύγχρονα (αντιπροσωπευτικά) δημοκρατικά πολιτεύματα:

α) Προεδρικά (π.χ. ΗΠΑ)

β) Ημιπροεδρικά (π.χ. Γαλλία)

γ) Προεδρευόμενα Κοινοβουλευτικά (π.χ. Ελλάδα, Ιταλία, Γερμανία)

δ) Βασιλευόμενα Κοινοβουλευτικά (π.χ. Ηνωμένο Βασίλειο, Σουηδία, Ολλανδία)

ε) Πολιτεύματα Κυβερνώσας Βουλής (π.χ. Ελβετία)

Το ελληνικό πολίτευμα και η ιστορική εξέλιξη του

Τρίτη Ελληνική Δημοκρατία: Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία
(αρ. 1 παρ. 1 του Σ του 1975)

Χαρακτηριστικά:

- Ο λαός αποτελεί το θεμέλιο και το υποκείμενο της εξουσίας, την οποία όμως δεν ασκεί άμεσα αλλά διά των αντιπροσώπων του, της Βουλής. Ο λαός ως εκλογικό σώμα αποτελεί και το ανώτερο όργανο του κράτους.
- Η Βουλή αποτελεί το κύριο και πρωταρχικό όργανο του πολιτεύματος, από την εμπιστοσύνη του οποίου εξαρτάται η Κυβέρνηση.
- Η Κυβέρνηση με την σειρά της διαθέτει ουσιαστικές πολιτικές αρμοδιότητες, σε αντίθεση με τον αρχηγό του κράτους τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο οποίος εκλέγεται από τη Βουλή και διαθέτει συμβολικές και ρυθμιστικές αρμοδιότητες.

